

חצי הלל בשביעי ואחרון של פסח

The second days of פסח are unique because they are the only יום טוב days of the שלש הלל on which we do not recite the complete הלל. Why not? Before trying to answer that question, let us complicate the issue further by studying the historical origin of הלל. The origin of הלל is discussed in the following גמרא:

מסכת פסחים דף קיז'-עמ' א'-אמר רב יהודה אמר שמואל: שיר שבתורה - משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. והלל זה מי אמרו? נביאים שביניהן תקנו להן לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן. תניא: היה רבי מאיר אומר: כל תושבתות האמורות בספר תהלים - כלן דוד אמרן, שנאמר (תהלים עב) כלו תפלות דוד בן ישי, אל תיקרי כלו אלא, כל אלו. הלל זה מי אמרו? רבי יוסי אומר: אלעזר בני אומר: משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים, וחלוקין עליו חביריו לומר שדוד אמרו, ונראין דבריו מדבריהן. אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא אמרו שירה?

That we do not recite whole הלל on the second days of פסח appears to be historically incorrect. If הלל was authored by משה וישראל as they were coming out of the ים סוף on the seventh day of פסח, why are we not obligated to recite the whole הלל to commemorate the anniversary of its authorship on the seventh day of פסח?

We would be remiss if we did not note the unusual argument made by אלעזר the son of משה וישראל בשעה שעלו מן הים in support of his position that הלל was authored by משה וישראל. אפשר ישראל שחטו את פסחיהן ונטלו לולביהן ולא אמרו שירה? -הים is based on historical fact. It is inconceivable to אלעזר that Jews before the time of דוד would celebrate פסח or take a לולב and אתרוג without reciting הלל.

The ספר אוצר דינים presents several reasons why the complete הלל is not recited on the second days of פסח:

[מדלגין הלל בפסח] מדלגין לא לנו ואהבתי בהלל בששה ימים אחרונים של פסח ואין מדלגין בסוכות. ואמרו מאי שנא בחג דאמרינן כל יומי ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומי? דחג חלוקין בקרבנותיהן, בפסח אין חלוקין בקרבנותיהן, כי בפסח נאמר כאלה וכאלה תעשה ליום לשבעת ימים, משא"כ בסוכות שחלוקין בפרי החג (ערכין י'), ולזה כיון הפייטן במערבית ליל א' דסוכות: הלל גומרים כל שמונה קוראי

פרשת קרבנות בזמנה. בירושלמי (סוכה פ' החליל) אמרו כנגד לולב שמתחדש כל שבעה (מאה שערים ח"ב צד א'). ועוד טעם אחר לפי שבשביעי של פסח אין גומרין את ההלל, לפי שבשביעי טבעו המצריים בים, ואמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה; ואם היו גומרין הלל בחוה"מ אז היה חוה"מ חשוב מיו"ט עצמו וכן אין גומרין אלא ביום ראשון ושני לבד (מנהגי מהר"י טירנא מנהג של פסח, ומטה משה – תרע"ה). ואע"פ שגומרין ההלל בסדר ליל פסח אעפ"כ אין מברכין עליו מפני שמפסיקין בהגדה ובסעודה ושתי פעמים לא יתכן לברך על מצוה אחת (ראבי"ה – קס"ח).

The author, Rabbi Yehuda Dovid Eisenstein, who lived in the early part of the 20th Century, distinguishes between פסח and סוכות. סוכות has within its requirements two bases for reciting הלל that are not present within פסח; i.e. an obligation to offer a different קרבן every day and the מצוה of לולב. Reciting הלל each day of סוכות is in line with the thinking of אלעזר in מסכת פסחים; he cannot imagine that Jews would fulfill the מצוה of לולב without reciting הלל. What is troubling is Rabbi Eisenstein's third reason to skip whole הלל on the second days of פסח; אמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. We just learned how אלעזר establishes the historical fact that Jews authored הלל while the Egyptians were drowning. Would not אלעזר agree that we should recite whole הלל on the last days of פסח precisely because it was authored by the Jews on the seventh day of פסח while the Egyptians were drowning.

The answer is that even אלעזר would agree that although in his opinion הלל was authored on the seventh day of פסח, that historical fact does not establish a Halachic rule. In this case, Halacha ignores the historical fact; i.e. that הלל was authored on the seventh day of פסח and follows its own rule; that whole הלל is not recited unless there is a reason to do so. In סוכות, we recite הלל each day either because each day has its own קרבן or because in order to properly fulfill the מצוה of לולב, we need to recite הלל.

The lesson to be learned from חצי הלל on the second days of פסח is that Halacha has survived until today precisely because few of our מצוות require proof of historical facts.

TRANSLATION OF SOURCES

'א-מסכת פסחים דף קיז'-עמ' א Rav Yehuda said, Schmu'el said: Song in the Torah, Moses and Israel composed it while they passed through the Red Sea. Who composed Hallel? The prophets among the Jews composed it so that the Jews could recite it at any time they are faced with trouble and when they are saved, they could recite it concerning their being saved. We learned: Rabbi Mayer said: all the praises that are found in the book of Psalms, King David composed them as the verse says: All the prayers were composed by King David. Do not read the word as all but as "all of these." Who composed Hallel? Rabbi Yossi said, his son Elazar said: Moses and Israel composed it while they were passing through the Red Sea. Elazar's colleagues disagreed with him and claimed that King David composed it. He answered them by saying: Is it possible that for all the generations that preceded the reign of King David, Jews brought the Pesach sacrifice and carried a lulav on Succot without reciting Hallel?

ספר אוצר דינים-[We skip portions of Hallel on the middle and last days of Pesach] We skip the paragraphs that begin "lo lanu" and "v'ahavti" in Hallel during the six last days of Pesach but we do not skip those paragraphs on any days of Succot. They asked: why on Succot do we recite all the paragraphs of Hallel each day but on Pesach we do not? Because on each day of Succot a different sacrifice was brought in the Temple but on Pesach, the same sacrifices were brought each day. Concerning Pesach the Torah states: bring the same sacrifices all seven days. This is not the case for Succot when each day we bring a different sacrifice. This is the message the author of the liturgical poem that is recited on the night of Succot meant to convey when he wrote: each day of Succot we recite all the paragraphs of Hallel and each day we read about the sacrifice of that day. In the Jerusalem Talmud we learned that we recite all the paragraphs each day of Succot because each day we have to fulfill the mitzvah of lulav. One more reason not to read the whole Hallel on all the days of Pesach: because on the seventh day of Pesach the Egyptians drowned in the Red Sea. G-d exclaimed: the creations of my hand are dying and you are reading praises to me? They could not recite all the paragraphs of Hallel on Chol Hamoed Pesach and not on the last two days of Pesach because it would make the days of Chol Hamoed appear to be more important than the last days of Pesach. As a result, on Pesach we recite all the paragraphs of Hallel only on the first two days of Pesach. Although we recite all the paragraphs of Hallel at the Seder, we do make a blessing for Hallel because we stop after the first two paragraphs to have the meal. You might think that we should make a blessing for Hallel on each part of the Hallel that we say at the Seder resulting in our making two blessings for Hallel at the Seder. We do not do so because it would be inappropriate to make two blessings for one mitzvah.